

WIE IS KUNSTENAAR

VOOR LERAARS EN LEERLINGEN

Pieter E.M. Van Nieuwenhuysse

(Publicatie onder eigen beheer 2023)

INHOUD

02 Inleiding

05 Kunst als roeping

08 Attributen van de kunstenaar

12 De kunstenaar als sjamaan

14 De beuzelaar

15 De kwakzalver

18 De beunhaas

20 AI

21 Primordialisme

24 Landschapsschilderkunst

25 Besluit

26 Afleiding

INLEIDING

In deze postmoderne tijdsspanne, of tijdspanne zo men wilt, hoorde ik vaak zinsneden als "iedereen is creatief" of "alles is een mening" of nog "alles kan kunst zijn" of "het kunstwerk gaat over hetgeen de aanschouwer erin ziet" en zo kan ik nog wel even doorgaan; moest ik mij alles herinneren wat ik hoorde. En zo wordt de vette kluij, dat we ooit nog konden aanduiden als onze cultuur, tot op het bot kaal gegeten. In de ontwaarding aller waarden, dat het postmodernisme in essentie is, wordt de cultuur ontmanteld. Waarden kunnen alleen bestaan wanneer ze tegenover andere waarden worden geplaatst en men vanuit dat samenbrengen een waardeoordeel brengt. Dit waardeoordeel komt tot stand door discriminatie: de ene waarde waardeert men meer dan de andere. Door steeds meer waarden met elkaar te vergelijken ontstaan er ingewikkelde hiërarchieën die

samen het ecosysteem van een cultuur vormen. Daar worden dan vormen op geënt dat we kennen als de ons omringende wereldse cultuur, dat zich dan op zijn beurt verder ontwikkelt tot iets dat nog moeilijk begrepen kan worden. In de boutades van het postmodernisme dat ik als voorbeeld gaf worden deze hiërarchieën ondermijnd door de waarden die in de cultuur boven en onder elkaar gerangschikt staan, naast elkaar te plaatsen. Daardoor worden ze gelijkwaardig. Maar iets dat gelijkwaardig is heeft geen waarde, omdat er geen waardeoordeel over geveld kan worden. En dus verdwijnt de cultuur als sneeuw voor de zon.

Doch, leerlingen willen leraars en leraars willen leerlingen. Maar er is alleen maar een afgekloven kluif door te geven. In de plaats het moeilijke en moedige werk te doen, door de kluif terug van vlees te voorzien; keert men zich naar datgene wat het postmodernisme wel nog toelaat. Enerzijds is dat het gebeurde, datgene wat is geschied; hieruit stamt de samenloop tussen het academische en de kunsten, waardoor de kunstenaar in het postmodernisme kan weggelaten worden als onderzoeker. De andere optie is om de ontwaarding aller waarden als kunstenaar zelf te gaan toepassen; waarbij men als een laborant de kunst van het verleden of zaken uit onze cultuur ontleedt. De onderwerpen zijn legio, het concept is tot vervelens toe steeds hetzelfde, eenmaal men het patroon ziet. De betere postmoderne kunstenaar onderzoekt en ontleedt.

Een ding is duidelijk, de postmoderne kunstenaar heeft het scheppen verleerd. Hij is als een paard dat achter de wagen wordt gespannen. Terwijl een paard de wagen natuurlijk hoort te trekken. Met al zijn capaciteiten uniek aan de kunstenaar dient hij mens en cultuur voort te trekken en te inspireren. Hij is tot meer in staat dan zichzelf te reduceren tot een twistzieke laffe vragensteller, die nooit met een concreet antwoord komt. Hij heeft het in zich de kudde voorop te gaan, hen mogelijkheden en voorstellen aanbiedend. Niet als leider, maar als verkenners; steeds vooruitgaand en terugkerend. Het is dan

uiteindelijk de kudde die beslist welke weg te gaan, eens de tijd van migreren in de tijd aangebroken is.

Er zijn steeds drie grondstromen in elke gegeven samenleving. De conservatieven kijken naar het verleden en streven ernaar de beoogde tijd terug te doen herleven. Zij zijn met velen, maar ze zijn gefragmenteerd in de vele facties die het verleden in zich draagt. De progressieven realiseren het heden door lineair de consequenties van hun programma uit te voeren. Een proces dat tot totalitarisme en excessen leidt en dat op zijn beurt zichzelf doet imploderen; andere stromingen de ruimte gunnend de leemte in te vullen. De derde en kleinste groep is de voorhoede; waarin de kunstenaar in mijn visie zijn natuurlijke habitat vindt. De voorhoede tracht antwoorden te vinden op het heden, rekening houdend met de reden waarom het heden het heden is geworden en overtuigd dat het heden een onontkoombaar antwoord is op het verleden. Hetgeen de voorhoede aanbrengt kan echter niet met zekerheid afgelijnd of geduid worden, dat ligt immers steeds voor een deel verscholen in de duisternis van de toekomst. Verkenners kunnen met voorstellen en concepten komen, maar uiteindelijk zullen hun voorstellen door consensus in de kudde tot stand komen. Hoewel de voorhoede de kleinste groep is, het minste macht heeft en alle kanten lijkt op te gaan staat de kracht van de tijd aan hun kant. Na veel heen en weer gezwaai zal de tijd uiteindelijk vooruit gaan; onontkoombaar zijn progressieven immers gedoemd conservatief te worden en trekken conservatieven uiteindelijk aan het kortste strootje.

Daar we vandaag in een tijd leven waarin de kluif zo goed als tot op het bot is afgegeten, kan de voorhoede zijn antwoorden niet meer vinden in de cultuur. Deze wordt in deze tijd immers geconsumeerd. De vraag wie een kunstenaar is kan dus niet meer ondersteund worden door bevindingen uit het verleden. In deze tijd kunnen we niet anders dan terug tot de kern gaan, om van nul alles terug op te bouwen.

Bovendien ben ik als schrijver van dit schrijfsel en als zoeker naar de antwoorden van de vraag die dit boek zich stelt zelf ook kunstenaar. En anders dan veel van mijn tijdgenoten heb ik wel het inzicht, de moed en de wilskracht om expliciet te kiezen voor mijn natuurlijke habitat, dat van de voorhoede. Dat ik daardoor tegen de stroom in moet gaan en het mij daardoor moeilijker maak de vruchten van mijn arbeid te plukken neem ik erbij. Niet met plezier, wel met overtuiging. Dat ik daarbij overtuigd aanhanger ben van het leven en de natuur zie als haar leidraad zorgt ervoor dat ik eerder een band heb met het bot dan met het vlees dat de kluif ooit volledig inpakte. De essentie der dingen is mij dus op het lijf geschreven, of dat ik daardoor echter goede antwoorden geef is aan de kudde om te beoordelen.

KUNST ALS ROEPING

De kunstenaars die alleen van hun kunst kunnen leven zijn in ons land wellicht op een hand te tellen. Degenen die in mijn geest opspringen zijn Delvoye, Borremans, Tuymans, De Cock en Fabre; die laatste althans voor zijn mediaval. De grote meerderheid moet er een baan bij nemen, waarbij leerkracht in een kunstschool of academie het meest gegeerd is, maar barman in een kroeg wellicht het populairst. Wat het ook zij, kunstenaar worden is kiezen voor een moeilijk traject. Het is een traject waarbij we een tweede carrière moeten zien uit te bouwen; wat het kaf van het koren scheidt en dat is op zich niet zo slecht. Vele beginnende kunstenaars verliezen zich na hun studie in hun secundaire carrière, of in het gezinsleven dat zij opbouwen. Hun kunst wordt naar de achtergrond verdrongen en verwordt al snel tot een hobby, als het niet helemaal verwaarloosd wordt. En ik wil hier nog eens benadrukken, dat is op zich niet erg, iedereen heeft zijn rol te vervullen in de kudde. Het is beter waarachtig te zijn en te groeien naar het leven of in de carrière dat de innerlijke natuur weerspiegelt, dan authenticiteit te pretenderen of zich pathetisch vast te klinken aan de status of het baantje dat het kunstenaarschap hem geeft. Maar ook spijtig als er schaamte bij

komt kijken. Vaak ziet men het verwaarlozen van het kunstenaarschap als een gebrek aan wilskracht; terwijl de kunstopleiding evengoed kan bekeken worden als een noodzakelijke verkenningstocht om erachter te komen wat men wel echt boeit. Ontdekken hoort erbij; het beoogde doel niet halen is niet altijd falen. Iedereen heeft een waardige rol te vervullen.

Aan de ene kant voelt dit noodzakelijk tweesporenbeleid aan als een onderwaardering van de rol van de kunstenaar in de kudde. Waarom wordt het kunstenaarschap bekeken als een hobby? Waarom schrijf ik dit boek onbetaald in mijn vrije tijd, terwijl veel academici betaald worden om veel minder relevant werk te doen? Alleen als een kunstenaar een geslaagde ondernemer wordt krijgt hij krediet, maar dan eerder als ondernemer dan als kunstenaar. Langs de andere kant scheidt het dus inderdaad het kaf van het koren. Hoe anders kan de in de kunst afgestudeerde zijn innerlijke kunstenaar leren kennen? Niets zo kwalijk voor een kunstenaar om direct na zijn opleiding succes te kennen. Succes in die levensfase zegt meer iets over de bruikbaarheid van de kunstenaar voor degene die hem succes geeft, dan over de kwaliteiten van de kunstenaar op dat moment in de tijd. Als ik één aanraden mag geven aan de in de kunst afgestudeerde, dan is het om minstens voor een decennia zich terug te trekken op zijn eiland; waar hij alles kan loslaten en door introspectie en experiment zijn eigen koers leert varen en zijn eigen waarachtige interesse leert ontdekken. In dat decennia kan de kunstenaar er ook achterkomen of dat kunst hem echt nauw aan het hart ligt of net niet. Want alleen als hij jaar na jaar blijft kunst maken, of na elke intermezzo als een magneet steeds terugkeert naar de kunststudio, ondanks dat niemand in hem geïnteresseerd is, weet hij dat er een innerlijke kunstenaar in hem schuilt, die gehoor eist. Alleen in de jarenlange succesloosheid komt de kunstenaar te weten of zijn drang kunst tot stand te brengen waarachtig aan hem is.

Kunstenaar zijn is geen rol dat je toebedeelt krijgt, het is geen job dat

beoefent dient te worden, het is een wezenlijke behoefte dat jouw grijpt en waaraan je energie moet geven. Als je het te lang uitstelt voelt het als een dam dat opgeworpen wordt in een rivier, waarin het water steeds hoger opstijgt en waarvan je weet dat het uiteindelijk zal overstromen. Hoe langer hoe meer besef ik dat kunst en mijn kunstenaarschap geen keuze was, maar een moeten. De opleiding in de kunsten heeft deze drang niet in mij gebracht, het heeft deze drang alleen maar geprofessionaliseerd. Goede leerkrachten hebben de attributen die eigen zijn aan de innerlijke kunstenaar in mij gestroomlijnd en naar het bewustzijn gebracht, zodat ik op een kritische en bedachtzame manier in staat ben relevant werk af te leveren. Zonder deze opleiding zou ik nog steeds als de nar van de tarot rondzwerven in de grote boze wereld. De opleiding zorgde ervoor dat ik als insider kon opereren. Als een nuttige verkenner die zijn rol in de kudde naar behoren kan vervullen, in plaats van een verkenner te worden die verloren loopt in de duisternis.

Het is hier misschien belangrijk te vermelden dat ik nog een tijd heb meegemaakt waarin er geen activistische leerkrachten mij trachten te bekeren in hun postmoderne doctrine. Er werd mij nog de vrijheid gegund te gaan met mijn kunst waar ik dan ook heen wilde; zolang mijn kunst beeldend interessant bleef en mijn concepten zinnig en leesbaar waren in hetgeen ik maakte. Dat het beeldende belangrijker werd geacht dan het concept werd door sommigen reeds gecontesteerd, maar ik ben blij dat ik dat onder invloed van enkele bijna gepensioneerde leerkrachten nog mee heb gekregen. De tijd van de grote kunststromingen was echter wel reeds voorbij. Er heerste op school een soort van vrij destructief fatalisme waarin authenticiteit en originaliteit niet meer mogelijk leken en de relevantie van kunst en het kunstenaarschap in vraag werd gesteld. We kregen het gevoel mee dat we in het einde van de geschiedenis leefde. Veel leerlingen, zoals ik in de inleiding schreef, werden daardoor dwangloos in het postmodernisme gedreven. Een deel van deze leerlingen zijn nu echter wel leerkracht geworden.

ATTRIBUTEN VAN DE KUNSTENAAR

Maar wat maakt een kunstenaar dan een kunstenaar? Welke krachten liggen ten grondslag aan die innerlijke drang kunst te maken? Welke krachten onderscheidt de kunstenaar van de kudde? Ik denk dat er vier krachten aan ten grondslag liggen, die op elkaar inspelen en elkaar beïnvloeden en vooruit helpen. Dit zijn de krachten van de creativiteit, de eruditie, het talent van het vormelijk inzicht en de kracht van het non-conformisme. Daarnaast zijn er andere krachten die een belangrijke bijdrage kunnen leveren, maar niet noodzakelijk zijn, zoals denken in beelden of praktisch aangelegd zijn.

Men kan stellen dat creativiteit een spectrum is dat tussen out-of-the-box denken en de aanleg voor psychoses ligt. Tegenover creativiteit staat de tunnelvisie of het lineair denken. Creativiteit is het proces waarbij we verbanden kunnen leggen tussen heel uiteenlopende onderwerpen. Veel verbanden zijn zo van de pot gerukt dat ze snel in de prullenbak belanden, sommige verbanden houden echter steek of doen een nieuw inzicht ontstaan. Daarmee kan dan verder worden gewerkt. Je zou kunnen stellen dat creatievelingen van de out-of-the-box denker verschilt doordat deze milder creatieve kan kiezen out-of-the-box te denken, terwijl de creatieveling constant verbanden uit zijn gedachten moet verbannen om überhaupt in de box te kunnen werken. Langs de andere kant van hun spectrum verschillen zij van de psychotische medemens doordat de creatieveling kan voorkomen gekidnapt te worden door de verbanden die hij legt. De creatieveling slaagt erin de controle over het creatief proces te behouden.

Wie niets weet kan natuurlijk geen verbanden leggen. Daarom is eruditie de tweede noodzakelijke kracht. Aan eruditie ligt nieuwsgierigheid en de honger naar inzicht ten grondslag. Een erudiet iemand is een veelweter; door belezenheid of door veel te hebben nagedacht. Of door beiden natuurlijk; alhoewel dat mijn

persoonlijke voorkeur eerder naar nadenken dan naar belezenheid gaat. Een primitieve wijze heeft soms interessantere dingen te vertellen dan een hoogleraar filosofie. Van een jonge kunstenaar in spe kunnen we natuurlijk niet al te veel eruditie verwachten, maar we kunnen als leerkracht wel verwachten dat hij hongert naar het serieuzere onderwerp, al dan niet met betrekking tot de kunsten.

Eenmaal de creatieve erudiet voor zichzelf een narratief heeft geschapen gebaseerd op enkele inzichten die hij kenbaar wil maken moet hij dat als kunstenaar in beeldtaal kunnen weergeven. Al kan het ook omgekeerd gaan. Doordat de inzichten en het narratief van de duisternis naar het licht worden gebracht zijn er in eerste instantie geen woorden voor en kan het dus alleen beeldend worden gecommuniceerd. Er zijn in de kunstwereld altijd doeners en denkers geweest. Wat het ook zij, zonder enig inzicht in de aspecten van het beeld moet men niet aan kunst beginnen. Dan kan men beter filosofie studeren of een ander creatief medium opzoeken waar men wel sterk in is; zoals muziek of poëzie. Sommige mensen zijn een groot tekentalent, ik reken mezelf daar niet toe; bij hen schuilt er echter een gevaar. En dat is wanneer de obsessie met de harmonieuze verhouding tussen de vormen tot zoveel schoonheid leidt dat de kunstenaar in de kunstpraktijk verwaarloosd wordt. De kunstpraktijk leidt dan tot inhoudloze kunst.

Tenslotte is er de vraag van authenticiteit en originaliteit. De drie krachten die ik hier boven beschreef kunnen leiden tot banale onderwerpen, die voor een leerling misschien boeiend en meeslepend zijn, maar die een leerkracht met een lange staat van dienst al veel de revue heeft zien passeren en waar niemand die zich serieus met kunst bezig houdt op staat te wachten. De leerkracht zal de leerling daarom trachten te leiden naar een authentiek en origineel parcours door hen te confronteren met hun banaliteit, hen met voorbeelden te overladen in de interessesfeer van de leerling en door de leerling op een bewustzijnsproces te helpen zodat hij zelf de

hoogtepunten in zijn werk leert zien en daarop verder kan bouwen. De leerling voelt deze druk en komt tot het besef dat deze zoektocht de kern van de kunstopleiding is. Hij beseft dat het niet genoeg is om als creatieve erudiet beeldende verhaaltjes te vertellen, de verhaaltjes en het beeldende moeten ook boeien, er wordt met andere woorden naar relevantie gestreefd. Iets dat niet origineel is, is niet relevant. Het zal de kunstleek misschien wel boeien als het mooi is, maar een kunstkenner leidt je er niet mee om de tuin. Authenticiteit en originaliteit komen echter niet uit de lucht gevallen. Het zijn geen krachten die men aan het werk kan zetten, maar eerder de uitkomst van een lang proces. Ideetjes kunnen wel af en toe uit de lucht vallen als de leerling hoog scoort in creativiteit, maar hoewel dat kortstondig tot vreugde leidt en sommige leerlingen daar dan proberen mee te scoren, komen leraar en leerling al snel tot het besef dat men alleen luchtkastelen kan bouwen op ideetjes.

Er is echter wel een methode waarin authenticiteit en originaliteit kan geboren worden. En dat is door non-conformistisch om te gaan met de onderwerpen waarrond men de kunstpraktijk bouwt. Het non-conformistische proces bestaat erin om in elk onderwerp de nuance te vinden of te brengen. Door altijd voor de eerlijke ganse waarheid te gaan, in plaats van de aannames ongefundeerd links te laten liggen. En dat is geen gemakkelijke weg. Niet alleen dwarsboom je de conformisten met je moeilijke vragen, die het gros van de kudde uitmaken, de vele inzichten die de nuances met zich meebrengen breken uiteindelijk ook alle maatschappelijke constructies af waarin de conformist geestelijk comfort vindt. Concreet heb ik het over tradities, religieën en ideologieën. Wanneer je deze gemakconstructies in het non-conformistische proces uit elkaar gerafeld hebt krijg je er in eerste instantie een zeer complexe wereld voor terug, die de meeste mensen terug in hun kot jaagt. Maar als je de moed hebt de non-conformistische weg verder te bewandelen dan vindt je steeds meer aanknopingspunten en leer je onderscheid te maken tussen belangrijke en onbelangrijke zaken. Het uiteindelijk

resultaat zal een holistisch narratief zijn waarin je de wereld en de mens beter leert begrijpen. Dat narratief zal altijd authentiek zijn omdat het non-conformisme van nature een individuele queeste is, waardoor er zoveel persoonlijke nuances zijn aangebracht dat de verwezenlijking niet anders dan uniek kan zijn. Wanneer deze authenticiteit dan mee met het narratief in het beeld wordt omgezet ontstaat er originaliteit. Weliswaar in de nuance van het beeld, maar meer hoeft ook niet. Tegen dan is originaliteit enkel maar het bewijs van de authenticiteit, niet meer het doel op zich.

Ook al doende kan dit proces op beeldend niveau gerealiseerd worden. Door in de kunstpraktijk in te gaan op de nuances, de verschillen, de kernpunten en de toevalligheden, die in het gerealiseerde beeld ontstaan. Vanaf daar kan men dan afwisselend het beeld abstraheren en assembleren, door te experimenteren en tot de essentie te komen. Toch is het belangrijk om ook het geestelijk werk te verrichten, want als conformist ben je een gemakkelijke speelbal voor manipulators die ons trachten in te zetten voor hun zelfgenoegzame doeleinden, voor je het goed en wel beseft wordt je een pion of zelfs een agent van hun systemen.

De leerling mag niet verwachten dat het proces van authenticiteit en originaliteit afgerond wordt op de kunstschool ...als dat proces al ooit afgerond kan worden. Het is daarom ook dat ik een decennia hard werken in de luwte aanraad na de opleiding. Want dat is wel de minimumtijd om daar te geraken. Wat de leerling leert op school is om dat proces op zelfstandige basis uit te voeren, zodat hij na de school geen leerkrachten meer nodig heeft om hem daarin te begeleiden. En uiteindelijk na bloed, zweet en tranen en een portie zelfkritiek kan hij als volwaardig kunstenaar de stappen zetten die hij dan zelf noodzakelijk acht.

DE KUNSTENAAR ALS SJAMAAN

Eenmaal de kunstenaar als non-conformist de weg van authenticiteit loopt door constant de nuance op te zoeken, nieuwe verbanden te zien en zijn wereldbeeld en kunstenpraktijk weet te verdiepen vervult hij feitelijk de rol van verkenner in de kudde. Het is daarbij belangrijk om te benadrukken dat verkennen een werkwoord is, het is een praktijk dat nooit eindigt. De verkenner gaat steeds heen en weer tussen de kudde en de duisternis van de toekomst. Elke nuance die hij ziet is een duisternis die verlicht kan worden en elk inzicht dat hij heeft is verlichting brengen in die duisternis. Tenslotte is elke verlichte duisternis een pad dat de kudde kan bewandelen; maar dat is niet de beslissing noch de rol van de verkenner. In die hoedanigheid neemt de kunstenaar de historische rol van de sjamaan op zich, die in zijn praktijk moet bemiddelen tussen de wereld van geesten en de wereld van zijn kudde. Maar wat zijn geesten anders dan concepten, inzichten, wijsheden en nagedachtenissen in de duisternis, die de sjamaan met primitieve technieken naar voren schuift om de kudde de juiste weg te wijzen? Het zijn de Christelijke monarchieën, die in onze contreien de wijsheden van de sjamaan tot bijgeloof hebben gereduceerd. Ze hebben de symboliek van de geesten gestript en de kudde wijsgemaakt dat de sjamaan met demonische entiteiten omgaat, met het doel hun 'nobele' zwendelaars als herders van de kudde naar voren te schuiven, een leidinggevende rol die de sjamaan als adviseur en genezer nooit op zich zou nemen.

Net zoals de verkennende rol die de kunstenaar eigen is, een gevolg is van de attributen waarmee de natuur hem heeft opgezadeld, is het niet de sjamaan, maar de natuur die kiest wie sjamaan wordt. Ik denk eigenlijk dat de kunstenaar de sjamaan van onze tijd is en de sjamaan een kunstenaar van zijn tijd. Beiden delen immers dezelfde attributen. Er is een continuüm door de eeuwen heen. Wegens de heksenjacht en de inquisitie moest de sjamaan voor een tijdje

onderduiken, al kon hij zich toen misschien handhaven als devote kluizenaar. Maar tijdens de Romantiek kon de sjamaan zich terug installeren in de kudde, maar dan vermomd als kunstenaar. Wij kunstenaars zijn daarvan de proponent. En misschien komt er weldra een tijd dat de sjamaan zijn kunstenaarskleden kan uitrekken en zichzelf kan tonen in volle ornaat. Ik weet niet of we al zover zijn. Ik denk dat het vandaag nog als aanstellerij zou worden beschouwd. Maar ik kan mij vergissen.

Net zoals de kunstenaar moest de sjamaan om dezelfde redenen zijn concepten, wijsheden en inzichten verbeelden in symboliek en ceremonieën. Op die manier kon hij zich enerzijds beschermen tegen de reacties op de harde waarheden die hij moest vertolken, anderzijds was het wellicht de enige manier om inzichten die te genuanceerd zijn voor woorden überhaupt te kunnen communiceren. We kunnen ervan uitgaan dat in de primitieve cultuur, al dan niet met behulp van de sjamaan, de symboliek begrepen werd door de kudde. Wanneer deze primitieve cultuur zich verder ontwikkelde werd de symboliek wellicht steeds meer cultuur tot op een punt dat de beelden verder leefden in wat men vandaag volkskunst noemt, de betekenis van de symboliek achterwege latend. Een natuurlijke culturele dynamiek die ik verdiepend bespreek in mijn studie Eeuwige Bevrijding, maar die uiteindelijk een verrader aan de macht helpt, de uitwendige cultuur ten koste van de inwendige naar haar hoogtepunt brengt en uiteindelijk naar haar einde doet toegroeien.

Ik denk dat het nu heel duidelijk is waar ik met dit boek naartoe wil. Er is een ware kunstenaar. Dat is de kunstenaar die in zich een sjamaan heeft. Het is een kunstenaar die met het ene been in de kudde staat en met het andere in de duisternis, constant tussen de twee bemiddelend, waarbij elk kunstwerk nieuwe inzichten naar voren schuift. Geen grote of wereldschokkende inzichten, maar kleine inzichten, nuances die de kudde stap voor stap doorheen de tijd kunnen begeleiden. En omdat de cultuur cyclisch doorheen de

tijd reist is er altijd een weg vooruit. Ook al is het pad vooruit al zo vaak bewandeld, het is duizenden jaren geleden dat de cultuur hier eerder was. Het pad is intussen helemaal overgroeid, waardoor een verkenners altijd noodzakelijk zal blijven. Het is aan de leerkracht om de sjamaan in de leerlingen te ontdekken en deze sjamaan te activeren. En als er geen sjamaan in de leerling zit is het aan de leerkracht om de leerling terug naar de kudde te sturen.

DE BEUZELAAR

Wee de beuzelaar, deze komt veelvuldig voor onder leerlingen en zelfs in het lerarenkorps. En ze hebben hun eigen ethiek waarmee ze zichzelf trachten te legitimeren als kunstenaar. De beuzelaar is een pseudokunstenaar die in alle kunstenaarsattributen gemiddeld tot laag scoort. Het is eigenlijk de meest tragische pseudokunstenaar dat ik hier zal bespreken en het soort van leerling dat de leerkracht eigenlijk naar de kudde terug moet sturen, ook al is het met pijn in het hart. Het is een leerling die tot op zekere hoogte meekan in de kunstopleiding, maar die er niet in slaagt een sjamaan in zich op te wekken. Mits gedegen begeleiding kan hij vergeraken, maar hij zal nooit op eigen benen kunnen staan. Na de opleiding zal zijn kunstpraktijk verwateren tot wat gerommel in de marge. Hij zal de tijd op school altijd blijven zien als zijn hoogtepunt en zal daarom met zijn kunst steeds opnieuw terugkeren naar wat hij toen maakte, tot hij voor zichzelf de conclusie trekt dat de leerkracht eigenlijk voor hem had moeten trekken.

De betere beuzelaar is in staat ideetjes te produceren, maar ook hij heeft geen sjamaan in zich. Soms kan hij daarmee iedereen om de tuin leiden, zijn diploma halen en in een later stadium zelfs leerkracht worden. Maar hoe wordt een beuzelaar dan een actief kunstenaar? Want alleen een actief kunstenaar kan leerkracht worden op een kunstschool. Wel door in den treuren toe het beste idee te reproduceren in talloze variaties. Door met andere woorden zichzelf

te imiteren. De kunstwereld hangt er vol van.

En daar komt de schijnheilige ethiek van de beuzelaar naar boven. Van hem zul je horen dat een idee alleen legitiem wordt wanneer je het blijft produceren, omdat alleen dan bewezen wordt dat je er zogezegd echt in gelooft. Het is de ethiek van de trouwe soldaat, van de conformist, van het kuddedier. Het is dan ook in de kudde dat de beuzelaar thuishoort. Helaas draait een deel van hen mee in de kunstwereld en het lerarenkorps, hun kwalijke ethiek met zich meebrengend. Kwalijk omdat ze met hun ethiek neerkijken op leerlingen die blijven zoeken. Want uiteindelijk is het maken van een goed kunstwerk niet het doel van de kunstopleiding. Het doel is dat de leerling de sjamaan in zichzelf kan activeren en dat de sjamaan na de opleiding ook zonder leerkracht kan verder leven in de kunstenaar. Het diploma zou het begin van het kunstenaarschap moeten markeren, niet het bewijs dat men kunstenaar is. Dat de leerling zich moet bewijzen met een goed kunstwerk is een fout in het schoolsysteem, waar veelvuldig aan wordt gezondigd. Het past binnen het idee dat opleidingen de economie moeten dienen. De ethiek van de beuzelaar draagt daartoe bij, omdat het productgericht is.

DE KWAKZALVER

De meest verachtelijke pseudokunstenaar die ik hier wil bespreken is de kwakzalver. Deze komt voor in de kunstopleiding, maar wordt er terecht snel uitgevist. De meeste leerkrachten delen mijn verachting en worden daarom niet gemakkelijk door hen om de tuin geleidt. Helaas komt men de kwakzalver terug veelvuldig tegen na de kunstopleiding, waar ze een tweede leven lijken te leiden door talloze galleries te vullen met hun kunstimitaties.

Ik heb in de inleiding besproken dat door de ontwaarding aller waarden het postmodernisme steunt op domeinen die een

waardeneutrale functie vervullen in de samenleving. Het domein dat ik in de inleiding aanhaalde was de academische wereld dat met zijn onderzoeksmethodologie geen moreel oordeel nastreeft. Om deze postmoderne neutraliteit te behouden won de kwantiteit het van de kwaliteit. Hoe meer publicaties en diploma's men op zijn conto kon schrijven hoe hoger hun ster rees in de postmodern geworden instituten. Wel, naast de academische wereld is er een andere semineutrale speler en dat is de bedrijfswereld. In het geval van de kunsten de galleries dus. Ook veel galleries lijden aan de postmoderne ziekte, waarbij een vermeende zweem aan kritiek en originaliteit boven authenticiteit wordt geschat. Authenticiteit kan immers gevaarlijk zijn, omdat het inhoud heeft; inhoud is waarde en discrimineert, het is voor totalitaire postmodernisten de bron van alle kwaad. De keuze voor wezenloze kunst discrimineert echter alleen maar degenen die discriminatie brengt, als je nog kunt volgen; en als men daarbovenop kwantitatief goed zijn brood verdient is dat ook mooi meegenomen. Dat men daarvoor beroep moet doen op een leger kwakzalvers, die bereid zijn eindeloze variaties te produceren; zoals de wezenloze populaire kunst die maar blijft aanslepen, ook al is het conceptuele punt al lang gemaakt, neemt men er graag bij. Veel galeriehouders zijn immers zelf kwakzalver. Moest je u trouwens afvragen waarom de staat en de media tegenwoordig het vertrouwen krijgen van postmodernisten, dan is dat om dezelfde reden. De postmodernisten hebben echter een aversie aan culturele richtlijnen, maar de staat en de media verwachten deze richtlijnen van de cultuur waarin ze ingebed ligt. Deze cultuur is echter het anticultureel postmodernisme, waardoor staat en media beroep moeten doen op andere machten en we er reeds de gebakken peren van konden proeven.

Een andere naam voor kwakzalver zou ondernemertje kunnen zijn. Zij komen vaak uit een designopleiding en vinden hun weg naar de kunstwereld omdat ze daar gemakkelijk geld en status kunnen verwerven in de pervers geworden wereld dat ik hierboven schetste.

Een wereld die kunstenaars liever aan zich voorbij zouden laten gaan, moest er een alternatief zijn; tenzij ze die ene goede galeriehouders kunnen vinden, die wel om hen geeft en die de waarde van de kunstenaar belangrijker vindt dan de kunstwereld. Kwakzalvers zijn meestal wel goed in de eerste drie attributen van de kunstenaar, dat moet ook om een toegepaste artistieke opleiding te kunnen voltooien. Met deze attributen slagen ze erin op de hoogte te blijven van wat er in de kunstwereld gebeurt en de nieuwste 'trends' te spotten. Met hun talent maken ze daar dan een variatie op, waarbij ze er ook in slagen er een persoonlijke toets in te brengen. Niet dat er iets persoonlijks in dat kenmerk schuil gaat, er is niets persoonlijks aan een kwakzalver, dat is de attribuut die hen onbekend is, het is gewoon een vormelijkheid dat in hun werk continueert en hun werk een merk geeft. Voor de rest zijn ze vooral conformistisch; heel erg conformistisch.

Het vuile aan de kwakzalver is dat ze niet alleen de plaats van kunstenaars innemen, maar hen ook uit de arena dreigen te duwen. Een kunstenaar heeft immers ondersteuning van de kudde nodig, omdat hij al zijn energie nodig heeft om tot authentieke en originele werken te komen. Een kwakzalver begeeft zich echter niet in de duisternis. Hij ligt als een struikrover op de loer, aan de rand van de kudde, de authenticiteit en originaliteit van de kunstenaar stelend wanneer deze terugkomt. Daar hij de tijdrovende en vermoeiende tocht in de duisternis niet hoeft te maken heeft hij alle energie om in de tussentijd galeriehouders en kunstverzamelaars te bescapelen in de kunstarena. Zonder scrupules en geweten is hij daar als ondernemertje ook gewoon goed in. Zolang het postmodernisme de plak zwaait in onze samenleving wordt de kwakzalver ook geen strobreed in de weg gelegd. Postmodernisten willen immers geen onderscheid maken tussen het werk van een kwakzalver en dat van een kunstenaar, integendeel dat van een kunstenaar kan wel eens gevaarlijke ideeën in zich dragen. Geen wonder dat de meeste kunstenaars vandaag de dag niet verder dan

hun onderzoek durven te gaan.

DE BEUNHAAS

Oké, in tegenstelling tot zijn voorgangers verdient deze categorie pseudokunstenars het niet getergd te worden met hoon, mijn excuses daarvoor. De meesten claimen ook niet kunstenaar te zijn. Maar ik liet mij hier meeslepen door de middeleeuwse archetypen. De modale creatieve medeburger labelt zichzelf meestal niet als kunstenaar, maar gebruikt steevast het achtervoegsel amateur, hij stelt zich voor als amateurkunstenaar, en dat vind ik oké.

Niet tegenstaande verdrukt hij de kunstenaar op een onrechtstreekse manier. Veel gemeentes en overheidsinstellingen stellen ruimtes voor kunst vrij, maar tegen een fikse vergoeding. Voor amateurkunstenaars is dat geen probleem, zij ontwikkelden hun kunst immers naast een vaak succesvolle carrière. Hun kunst was immers een soort van escapisme om net hun carrière te dienen. Terwijl de echte kunstenaar ongeschikt is om een volwaardige carrière uit te bouwen, doordat zijn kunstenaarsattributen hem van een reguliere baan weerhouden. Vaak moet hij onderpresteren waardoor hij zijn baan niet volhoudt of botst met leidinggevenden die niet kunnen omgaan met de competenties van de kunstenaar die dwangmatig naar boven borrelen. Althans dat is mijn ervaring, waardoor ik al twintig jaar van de ene saaie job in de andere rol, met veel werkloosheid tussenin. Wat het ook zij, een kunstenaar zonder mecenas leidt vaak een armoedig bestaan. Hij kan zich geen ruimte voor kunst veroorloven, waardoor de kunstgemeenschap in gemeentes wordt ingenomen door amateurkunstenaars. De gemeentes cateren vervolgens de amateurkunstenaars, waardoor authentieke kunstenaars in de kou blijven staan. Kunstenaars moeten zichzelf organiseren met kunstenaarsinitiatieven in hun eigen huis of kunststudio; wat gemeentes betreft speelt dit zich echter af in de privésfeer, waardoor er geen ondersteuning wordt gegeven,

zelfs geen publiciteit. De kunstleek en potentiële kunstverzamelaar komt daardoor eerder met kunst van de amateurkunstenaar in contact, terwijl de kunstenaar in zijn eigen cirkeltjes rondjes blijft draaien.

Net zoals de andere archetypen die de kunstwereld vrijwillig, of in het geval van de amateurkunstenaar, onvrijwillig verzieken ontbeert het de beunhaas aan enkele cruciale attributen die hem het kunstenaarschap onmogelijk maken. De beunhaas is vooral sterk in één attribuut en dat is het inzicht in de beeldtaal en de obsessie om dat inzicht tot uiting te brengen in het beeld. Maar zoals ik bij de voorstelling van dit attribuut uitlegde, deze obsessie leidt naar harmonie en schoonheid en daarin kan het zijn relevantie verliezen. Waarom zou ik het immers alleen maar bij schoonheid willen houden, wanneer ik dit ook in de natuur kan vinden? De kunst van de beunhaas is goed als decoratie in een plaats waar de schoonheid van de natuur niet aanwezig kan zijn, maar ook niet meer dan dat en kan daarom bezwaarlijk relevant worden genoemd. Schoonheid heeft op zich geen intrinsieke inhoud.

Enkel maar harmonie en schoonheid leiden niet tot originaliteit en niet tot authenticiteit. Waar het wel toe leidt is genrespecificiteit. Afhankelijk van de interessesfeer en het medium dat de beunhaas prefereert leidt het hem tot een specifieke kunststroming. Deze kunststroming is in de modernistische dialectiek wellicht reeds tot uiting gebracht. En daarom leidt het pad van de beunhaas meestal naar een set van conventies die reeds tot uiting zijn gebracht. Hoewel hij niet noodzakelijkerwijs een modernistische kunststroming imiteert, komt het daar in de praktijk wel op neer. Wederom, wat is de meerwaarde van een imitatie, anders dan de decoratieve waarde, dat enkel in variatie verschilt met het origineel?

Het is misschien een onderzoek op zichzelf waard, maar op een gegeven moment zijn de activiteiten van onze creatieve

medeburgers verschoven van de volkskunst naar de amateurkunsten. Hoe dat komt daar heb ik alleen het raden naar, maar het onderwijs zal daar wellicht een grote invloed op hebben gehad. Zoals ik hier aantoon leveren de amateurkunsten eigenlijk geen grote meerwaarde op. Ik zou eerlijk gezegd liever een nageschilderd werkje van het origineel in mijn huis hangen dan een aandoenlijke variatie op dat thema. Misschien is het geen slecht idee als de creatieve burger het nest waaruit ze komt terug opzoekt en massaal terug volkskunst gaat produceren; in de plaats het beetje aan glans op te vangen van zijn grotere broer.

Persoonlijk zie ik veel meer waarde in de volkskunst dan in de amateurkunsten. Volkskunst is naast ceremonies en gebruiken immers de cultuur in zijn puurste uiting. Zonder volkskunst is er geen cultuur en wordt de ziel van de kudde niet vertolkt, er ontstaat een leegte. Het is een noodzakelijke schakel. Er hoeft geen schaamte uit te gaan van de creatieve medemens om zich terug te wijden aan volkskunst, in tegendeel, de kunstzinnige ambachtsman is geen beunhaas. Hij vervult in de kudde een even respectabele en noodzakelijke functie als de kunstenaar.

AI

Artificiële intelligentie of AI zou men kunnen bestempelen als de vierde pseudokunstenaar, hoewel AI bezwaarlijk kunstenaar kan worden genoemd en er dus ook geen pseudovariant van kan bestaan. Een kunstenaar is immers iemand die iets doet met kunst, terwijl AI eerder de kunst is dan de iemand die er iets mee doet. Maar als er uit AI een bewustzijn voortkomt, dan is er wel iemand die iets doet met kunst. Toch zal AI in eerste instantie pseudokunstenaar zijn. Het enige dat AI op dit moment kan doen is eindeloze variaties maken door eindeloze combinaties te maken van hetgeen bestaat. AI is dus net als de andere pseudokunstenaars een kuddedier. Als het voorspellingen maakt dan is dat omdat het de geschiedenis beter

kent dan mensen. Maar het cruciale verschil is dat AI niet in staat is de duisternis te verkennen. Het kan niet in de toekomst zien. Er is geen sjamaan in AI die met andere werelden kan communiceren. Het geheugen en het bewustzijn van AI is fenomenaal beter dan dat van mensen, maar het ontbeert een intuïtief onderbewustzijn. AI kan daarom een zegen voor de kunstenaar worden.

Alle pseudokunstenaars die het de kunstenaar moeilijk maken en hem vandaag aan de rand van de kudde houden hebben immers een ding gemeen. Op de een of andere manier zijn het allemaal imitators. De beuzelaar imiteert zijn ideetje dat tot stand kwam in een leeromgeving, de kwakzalver imiteert de authentieke kunstenaar en de beunhaas imiteert in de praktijk een historische kunststroming. Tot dit alles is AI in staat. Beuzelaar, kwakzalver en beunhaas zullen het in de toekomst niet beter doen dan AI, integendeel, AI zal hen met het grootste gemak uit de markt duwen. Met AI kan de galeriehouder immers met een paar muisklikken en kernwoorden zelf voor kunstenaar doorgaan. Alleen de kunstenaarsjamaan zal in staat zijn meerwaarde te scheppen door iets te doen wat AI niet kan. Hij kan originaliteit en authenticiteit brengen of iets aan AI toevoegen. Dan is het verschil tussen de kunstenaar en de pseudokunstenaar voor iedereen echt duidelijk en zullen de kleren van de kunstenaar afvallen, de sjamaan onthullend.

PRIMORDIALISME

Volgens mijn bevindingen en inzicht, maar dit is wat ik uit de duisternis haal als verkenner, of dat dit de waarheid is of de te bewandelen weg is aan de kudde om te beslissen, ligt achter de horizon van het postmodernisme een nieuwe tijd, dat van het primordialisme. De postmodernisten hebben de kluif dat onze cultuur is tot op het bot kaalgevreten. We zijn in een stadium aanbeland dat de instituten in de maatschappij reeds werden overgenomen door de postmodernisten, die er hun niet-discriminerende postmoderne

agenda in alle lagen van de bevolking en in alle departementen van de maatschappij opleggen. We zien vandaag reeds de excessen van deze anticultuur, waarin niet alleen de grenzen van onze cultuur werden uitgehold, maar ook de natuur het moet ontgelden in de uitvoering van het posthumanisme op mens, natuur en samenleving. De mens is echter een levend wezen en zoals alles onlosmakelijk verbonden met de natuur. In de concurrentiestrijd waarvan we het resultaat zien in het natuurlijke landschap is de natuur echter extreem discriminerend. Het is net in dat natuurlijke discrimineren dat er een natuurlijke balans ontstaat dat we het ecosysteem noemen. Het is in zo'n ecosysteem dat biodiversiteit ontstaat en de natuur haar scheppende vermogen toont, door steeds het concurrentieel voordeel op te zoeken. Ondanks de inventiviteit van de mens, blijft hij onlosmakelijk verbonden met dat natuurlijke ecosysteem. Door zijn arrogante houding tegenover de natuur komt het postmodernisme in het posthumanisme aan zijn einde. Enerzijds doordat het zo botst met de mensen die wel nog een diepe verbintenis met de natuur ervaren; zij kunnen niet anders dan de anticultuur die tot antinatuur heeft geleid afwijzen. Anderzijds doordat het posthumanisme zijn eigen voorstanders en conformisten doodt; waardoor de natuurminnende mens simpelweg overleeft terwijl zijn tegenhanger stelselmatig uitsterft. En zelfs wanneer artificiële intelligentie in staat zou zijn het posthumanistische brein te transplanteren naar een virtuele realiteit, zullen zij feitelijk verhuizen naar een andere dimensie, wat voor de mens die op aarde achterblijft op hetzelfde neerkomt als het uitsterven van de posthumanisten.

Op dat punt aangekomen kan de kudde onder leiding van conservatieve goeroes teruggaan naar kaal gegeten gronden en de pendule nog eenmaal laten slingeren, maar dan zullen ze hier snel terugstaan, voor dezelfde keuze staand als wij vandaag moeten maken. Dus de weg vooruit dan maar, in het onbekende, de voorhoede achterna. We weten niet wat er zich voor ons in de duisternis van de toekomst bevindt, maar we kunnen wel kijken naar

de grond vlak voor onze voeten. En daar vinden we twee zaken. Enerzijds de brokken en stukken die het heengaan van de cultuur hebben overleefd, vaak uit oudere culturele perioden of de prehistorie. Al moeten we er nieuwe contexten aan geven, want de kennis over hetgeen zij representeren is grotendeels verdwenen. Hier ligt een eerste taak voor de primordialistische kunstenaar. Anderzijds ligt de natuur onder onze voeten als we voorwaarts gaan. De natuur is immers het fundament waarop elke cultuur rust. Telkens wanneer een cultuur ten onder gaat komt de mens terug op deze tijdloze bodem terecht. Het is hier dat de mens terug kan leren van de natuur en haar basiswaarden kan incorporeren in zichzelf en de samenleving. Het definiëren en tot uiting brengen van deze natuurlijke waarden is een tweede taak voor de primordialistische kunstenaar. Wanneer de kudde dan verder loopt, licht brengend in de toekomst, zullen de vernieuwde culturele contexten en de herdefiniëringen van de natuur samensmelten tot een nieuwe cultuur. Maar dat is een stap die verder reikt dan de primordialistische tijd. Kunstenaars die nu reeds deze stap zetten, begeven zich in het rijk der fantasie en plaatsen zich als outsider buiten hetgeen vandaag relevant is. Op zich is dit perfect legitiem, maar dan werkt hij eerder voor zichzelf dan voor de kudde. Hierbij wil ik zeggen dat ik persoonlijk beide sporen bewandel en dat ik dus geen fanaticus ben in hetgeen ik zelf schrijf. Je inzet voor de kudde is belangrijk, maar dat mag nooit ten koste van jezelf gaan, dat zou immers zeer onnatuurlijk zijn. Een plant handhaaft zijn soort door te groeien, niet door klein te blijven.

Het interessante aan de kunstenaars die de stap naar het primordialisme durven te zetten is dat zij zich in een tijdsspanne verplaatsen die ouder is dan de cultuur. Het primordialisme is immers de tijdsspanne die steeds opnieuw terugkeert bij elke val van elke cultuur; welke cultuur dan ook op deze planeet en in de tijd. Culturen zijn steeds uniek, maar de primordialistische tijdsspannen zijn nagenoeg identiek. Het is de vallei waar de mens steeds opnieuw in

afdaalt. Daarmee is het ook een soort van thuiskomen na een lange reis. Vanuit die optiek kun je je terecht de vraag stellen wat nu het hoogtepunt is. De vallei of de bergtop? Het primitieve of het culturele? Deze vragen zijn echter niet relevant, omdat onze tijd in de vallei onontkoombaar in de tijd beperkt is. Dus ik zou zeggen, geniet ervan zo lang het duurt.

LANDSCHAPSSCHILDERKUNST

Enkele jaren geleden ben ik helemaal opnieuw begonnen, om een tweede project te kunnen opstarten, naast mijn ander kunstproject. Ik heb mij toen eventjes toegelegd op expressionistische landschapsschilderkunst. De basis van deze ervaring wil ik hier delen, omdat het een goede methode bleek om vanaf nul te herbeginnen en zo naar een resultaat te groeien dat maar weinig door deze tijd is beïnvloed. Of dat dit resultaat er reeds is, daar ben ik nog niet helemaal van overtuigd, maar het leidde mij wel tot primordialistische kunst dat gespeend is van postmodernisme.

De expressionistische manier van kunst maken is naar mijn mening het best geschikt voor deze methode, omdat in deze stroming het precieze evenwicht tussen hoge en lage kunst tot uiting komt. Het is dan ook niet voor niets dat we iets gelijkaardigs als het expressionisme terugzien in de cultuur - en kunstuitingen van primitieve culturen.

Expressionisme is zo vrij en veelzijdig dat er altijd unieke elementen zullen opduiken in de keuzes die gemaakt worden tijdens het schilderproces. Het is dan de bedoeling om daar verder op in te gaan, de uniekheid belichtend. Kleuren, vormen, thema, compositie, alles speelt een rol. Vervolgens, de landschapsschilderkunst al dan niet verlatend, kan men opteren voor een afwisselend proces van abstraheren en assembleren tot de fundamentele structuur naar boven komt. Daarmee kan men dan aan de slag om de waarden en

hiërarchieën gevonden in deze fundamenteën aan het licht te brengen en in het kunstwerk te verbeelden.

Deze methode loodst je in sneltempo doorheen het modernisme en postmodernisme, dat proces in een korte tijdsspanne zelf belevend in opeenvolgende werken, zodat men op een zelfstandige manier en in de praktijk uitkomt op de fundamentele structuren onder onze cultuur. Aan het begin van het primordialisme zijn deze onbekend. Er volgt een tijd van exploratie en verkenning. Wat zijn de waarden die de kunstenaar tot uiting wil brengen en wilt voorleggen aan de kudde? Met welke waarden moeten we de kudde naar de vallei gidsen?

BESLUIT

Ik weet niet of ik met dit boek een zeldzame benadering heb gemaakt tot de kunst, daar ben ik als denker niet academisch genoeg voor, maar ik denk dat het wel duidelijk is dat ik de kunst benaderd heb vanuit de kunstenaar en niet vanuit de kunst. Hoewel ik natuurlijk ideeën heb over kunst, over haar kwaliteiten en over haar stromingen, vind ik dat de kunstenaar de volledige vrijheid moet genieten om welke kunst dan ook te maken die hij vanuit zijn eigen narratief noodzakelijk acht. Het is in de arena van de kunstwereld, door samen tentoon te stellen met andere kunstenaars, dat zijn kwaliteiten naar boven komen, of de kunstenaar in kwestie met de staart tussen zijn benen en het schaamrood op de wangen afdruipt.

Maar wat ik hoop is dat de kunstenaar in de toekomst met andere kunstenaars kan schermen; in plaats van verzwolgen te worden door de zee van imitatiekunst, waar men de bomen niet meer door het bos kan zien en waarin zoals ik in dit boek meermaals aanhaalde moedwillig geen onderscheid wordt gemaakt tussen bedrieglijke kunst, platte kunst en authenticiteit. Zoals ik ook heb trachten aan te tonen is de kunstenaar hier vaak de dupe van, door uiteenlopende

omstandigheden, eigen aan de specifieke rol die pseudokunstenaars vervullen, geniet deze laatste groep van de voordelen van de oneerlijke concurrentie. Wat ik graag zou zien is dat de kunstwereld gestript wordt van de pseudokunstenaar. En dat zal ook gebeuren wanneer de kudde massaal het primordialistische tijdperk inwandelt. Maar vooralsnog zit de kudde nog in het postmodernisme en is het enkel de voorhoede die ik de eerste stapjes zie zetten in het primordialisme. Het natuurhumanisme is daar een voorbeeld van. We kunnen, zoals ik aanhaalde, natuurlijk hopen dat de artificiële intelligentie het vuile werk voor ons opknapt. Maar het ligt in de lijn van de postmoderne doctrine om het werk geproduceerd door AI als evenwaardig te quoten als het werk gemaakt door mensen. Zolang de kudde in het postmodernisme vertoeft zullen we, vrees ik, het werk zelf moeten opknappen; door onze stoute schoenen aan te trekken en ons uit te spreken tegen de pseudokunstenaars of met andere kunstenaars en eerbare medestanders eilanden te vormen, die enig weerwerk kunnen bieden.

Hoewel de kunst nog niet expliciet de kaart van het primordialisme heeft getrokken zie ik wel overal tekenen dat veel kunstenaars steeds meer interesse beginnen tonen voor de natuur, fundamentele onderwerpen en relaties, ceremonies en de prehistorie. Er is duidelijk een kentering aan de gang, dat ons op lange termijn weg zal voeren van het postmodernisme. Van onderuit is er dus zeker wel hoop te bespeuren en daar zal de verandering ook vandaan moeten komen, maar vooralsnog blijft de intellectuele wereld grotendeels hangen in de tweestrijd tussen progressieve en conservatieve machten. Maar zoals het spreekwoord zegt, als twee honden vechten om een been, loopt de derde er mee heen.

AFLEIDING

Ik hoor de commentaren al schallen door de van cultuur gestripte gangen van het hedendaagse kunstenpaleis. Zinnen als "wie denkt

hij wel dat hij is" of "toon mij zijn kredieten" of nog "een mening als een ander" of "er zitten wel een paar interessante ideeën in" zullen er weerklinken. Allemaal zinnen die al eerder naar mijn hoofd werden geslingerd; waarin men niet hoeft in te gaan op de inzichten en argumenten en men zeker niet de eigen lege postmoderne doos in vraag hoeft te stellen. Of ze zullen gaan mierenneuken over een klein detail, mij op de spot discussiegevijs proberen te pakken, zodat men mij en mijn werk niet al te snigger hoeft te vinden. Maar dat is te verwachten. Als Nietzsche of Aristoteles vandaag hadden geleefd had er ook geen haan naar gekraaid. De eens vrijgevochten generaties van weleer zijn volledig geïnstitutionaliseerd in scholen en musea, gekluisterd aan een vette cheque, of plakken vast aan hun ivoren kunstenaarstroon. Zij hebben niet alleen reeds lang het scherp van de snede verloren, zij hebben er ook geen belang bij hun macht af te staan of hebben zich met hun status geïdentificeerd. De cultusmentaliteit die hun pupillen tot mijn ontsteltenis tentoon spreiden bieden nog minder soelaas. Nee, als ik mijn boeken via de geijkte kanalen tracht binnen te brengen, dan verdwijnt ik ergens tussen de U en de W, als ik mijn zelf uitgegeven boekjes via een kennis of vriend Überhaupt al daar krijg.

Daarom had ik het idee opgevat om mijn eiland voor eventjes te verlaten en met mijn piratenboot zeil te zetten naar scholen en 'centra voor hedendaagse kunst', die bij gebrek aan een alternatief nog steeds de meeste kunstenaars in spe aantrekken; om ze te kapen met het Stoep Boek initiatief. Zoals je uit de titel van dit initiatief wellicht kunt raden is het idee om op de stoep aan de in- of uitgang van een kunsteninstelling een boekenstand te plaatsen om daar dit boek rechtstreeks aan geïnteresseerden, leerlingen of leerkrachten te verkopen of te distribueren.

Op een bepaald punt in de tijd bereikt elke machtsstructuur een stadium van gepensioneerdheid, daar aangekomen wordt het buiten interessanter dan binnen. Om het tij te keren trachten zij te

vernieuwen, omdat ze weten dat ze anders zullen verzuipen, maar zij doen dit met hun eigen pupillen, die vaak radicaler denken. Eerder deden ze dat met een generatie populaire imitators, vandaag met een generatie antidiscriminatie radicalen. Ze slagen erin om ons een tijdje voor de gek te houden, maar aan alles hangt een vervaldatum.

Pieter Van Nieuwenhuysse

Lente 2023, te Hoeilaart